

Dědictví českého trampingu

Vybrané kapitoly z historie
a každodennosti svérázného fenoménu

DĚDICTVÍ ČESKÉHO TRAMPINGU

**Vybrané kapitoly
z historie a každodennosti
svérázného fenoménu**

Karel Altman

Academia
Praha 2024

**Akademie věd
České republiky**

Kniha byla vydána s podporou Akademie věd České republiky.

Tato monografie byla vypracována s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj
výzkumné organizace Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., RVO: 68378076.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Recenzovali:

Doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D.

PhDr. Stanislav Brouček, CSc.

© Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., 20224

Author © Karel Altman, 2024

Cover Photo ©

ISBN 978-80-200-3496-0

OBSAH

Úvodem	13
Kapitola 1 Etnologické bádání o trampingu	23
Reflexe trampování	23
První etnologické výstupy	25
Grantový projekt <i>Kultura dnešních dětí a mládeže</i>	30
Vlastní aktivity	32
Výuka na Ústavu evropské etnologie Masarykovy univerzity	36
Diplomové práce o trampingu	38
Další badatelské aktivity	41
Prameny současného bádání	44
Metody etnologického výzkumu trampingu	59
Kapitola 2 Podstata trampingu	62
Tramping jako specifický český fenomén	62
Nositelé trampingu	64
Důvody trampování	74
Trampové a romantika Divokého západu	77
Didaktické poslání i vzpoura	83
Vztah k přírodě	85
Trampská etika	88
Identita trampa	102
Vnitřní diferenciacce trampské komunity	104
Tramping jako způsob sdružování	109
Trampské regiony	111
Atributy trampingu	112
Reflexe trampingu českou společností	115

Kapitola 3	Stručný přehled historie českého trampingu	124
	Tramping a legalita	124
	Vznik trampingu	126
	První republika	127
	Druhá republika a protektorát	140
	Třetí republika	146
	Tramping za socialismu	147
	Šedesátá léta	152
	Tzv. krizová léta a normalizace	157
	Současnost	176
Kapitola 4	Curriculum trampa	188
	Optimální věk k trampování	188
	Geneze trampa	190
	Vojenská služba jako mezník trampování	195
	Vstup do manželství jako mezník trampování	197
	Generační transmise trampingu	199
	Seniorský věk trampa	200
	Úmrtí trampa	201
Kapitola 5	Tramprská osada jako základní segment tramprské komunity	204
	První tramprské kolektivy	204
	Vznik osady	206
	Osadní identita	216
	Jméno osady	219
	Členové tramprských osad	225
	Osadní osobnosti	229
	Šerifové a jiní osadní představitelé	232
	Osadní curriculum	238
	Tramprské rodiny	243
	Osada jako součást tramprské komunity	246
Kapitola 6	Tramping v prostoru	254
	Z města do přírody	254
	Cestování z bydliště do výchozího bodu v přírodě	259
	Pacifiky	262
	Nádraží jako tramprský strategický bod	267

Automobily a autostop	272
Dopravní prostředky v tramské současnosti	275
Tramské putování přírodou	277
Putování rutinní	278
Velké vandry	281
Dva typy tramského pobytu v přírodě	283
Tramská praxe putování terénem	286
Nocování v terénu	293
Rozdělávání ohně	301
Vaření v terénu	303
Táboření	307
Od stanování k chatě	316
Stabilní obydlí	318
Boudy	319
Příbytky jiného původu	327
Obývání příbytku	329
Význam obydlí pro tramský kolektiv	333
Chatové kolonie	337
Tři typy tramských teritorií	340
Tramský region jako místo volnočasových aktivit jiných komunit	353
Kapitola 7 Tramping jako komunikační báze	362
Potřeba komunikace	362
Tramský pozdrav	364
Zalomení palců	366
Tramský slang	368
Seznamování	370
Komunikační příležitosti	372
Kamarádství	375
Tramské přezdívky	377
Tramský humor – kanada	387
Postavení trampů-samotářů v rámci tramské komunity	388
Tramské „jedy“	390
Tramská hospoda	400
Komunikace trampů s místními obyvateli	412

Kapitola 8	Tramenské zábavy a festivity	419
	Od komunikace k festivitám	419
	Táborový oheň	421
	Sleziny a potluchy	423
	Osadní oslavy	443
	Kar	449
	Tramenské memoriály	450
	Osadní festivity otevřené kamarádům	455
	Festivity s účastí veřejnosti	457
	Porta	459
	Tramping a sport	460
Kapitola 9	Hudba a zpěv jako činitelé integrace tramenského hnutí	465
	Potřeba tramenského zpěvu	465
	Tramenská píseň	467
	Trampští skladatelé a písničkáři	471
	Spontánní zpěv na osadě	473
	Tramenské hymny	478
	Trampští zpěváci a jejich sbory	480
	Osadní kapely	483
	Pódiové vystupování	483
	Kontakty mezi osadami prostřednictvím hudby a zpěvu	486
	Lokální původ tramenské písně, její šíření	487
	Význam tramenské písně	494
Kapitola 10	Současný český tramping	497
	Tramping v nových životních podmínkách	497
	Změny v důsledku nových podmínek	499
	Změny přístupu moci	499
	Změny ekonomické	503
	Změny ve způsobech trávení volného času	504
	Změny terénu	507
	Relikty trampingu	511
	Příliv nových relaxujících	512
	Vlivy trampingu na chataření	514

OBSAH

Tramprská reflexe změn	516
Proměna trampingu jako důsledek obecných změn	517
Vnitřní změny tramprské komunity	521
Proměny tramprské praxe	525
Vzpomínky na trampování	532
Hodnocení významu trampingu	537
Víra v budoucnost trampingu	544
Slovo autora	548
Seznam použité literatury a jiných zdrojů poznání	550
Summary	557
Zusammenfassung	557
Dědictví českého trampingu – ilustrace	561
Jmenný rejstřík	568
Předmětný rejstřík	574

Tramping je záliba ve volném toulání se přírodou s přespáváním v lese. Být trampem se nelze naučit. Trampem musíte být od narození, i když o tom napřed vůbec nevíte. To se projeví až v určitý čas dospívání. Jak? V tom je právě to tajemství zrodu trampa. Buďto to sami poznáte, a pak se stanete trampem, nebo to nepoznáte, a pak trampem nikdy nebudete.

Jiří Procházka řečený Cancák

SUMMARY

Czech tramping – free wandering and camping in the open air, combined with typical tramp entertainment and the use of a number of typical attributes not seen elsewhere – is a distinct Czech phenomenon. Having emerged in the Prague environment in 1918, it spread rapidly and on a massive scale, especially among young people from the lower and lower-middle classes. It continued to develop for more than a century in a virtually unchanged form, with only partial modifications in individual periods. It also spread to many places in Slovakia, with which the Czech lands shared a common state for decades. Tramping has never been a mere leisure-time activity. On the contrary, it is a considerably complex, internally richly structured cultural phenomenon with several specific attributes. It has a relatively major reach into the everyday life of the Czech national community, and for many of its practitioners, it has become a life creed. Tramping is a movement that is evolving dynamically, which is especially true of its current form, as it is forced to cope with dramatic changes that – although being generally beneficial to society – often have a fairly negative effect on it.

Objective research into tramping is developing especially at present, in the era of restored democracy, as tramping, which had always been on the verge of legality, has ceased to be officially objectionable,

so it has become possible to pursue more thorough research and make an attempt at a true evaluation of its significance. Tramping has become an object of study for experts, especially social science and historical science researchers. Among them is the author of this monograph who, as a researcher at the Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, began to explore the phenomenon of tramping in the mid-1990s. His interest in the subject is evidenced by studies published in specialised press, anthologies, and collective monographs. These outputs have been joined by other activities, especially semestral lecture cycles on the topic of Tramping as a Subculture, intended for students at the Department of European Ethnology at the Faculty of Arts of Masaryk University in Brno.

The book is entitled *The Heritage of Czech Tramping* since it deals with the history and individual aspects of Czech tramping as practised for many decades by tens of thousands of tramps of several generations; it seeks to address the legacy left by previous periods of its development to contemporary tramps. It also endeavours to contribute to clarifying what this phenomenon means for Czech society since the heritage of tramping is strongly intertwined in Czech culture as well as in the sphere of life of broad strata of Czech people. The study is approached from the perspective of ethnology, a traditional discipline that focuses mainly on aspects of people's everyday lives. The centre of attention is therefore not the sequence of historical events in their natural sequence as they occurred in the history of Czech tramping, but various aspects of the tramping practice. This very broad, rich and complicated scope does not concentrate on a single historical stage of tramping; the changes in tramping throughout its entire existence, up to the present day, are examined.

The reality of tramping in the current stage of its evolution, i.e. over the past thirty years since the crucial historical milestone of 1989, is reflected with particular sensitivity. For it is at the present time that tramping as such is undergoing a fundamental transformation as a result of sweeping changes in the general evolution of society, reacting to a general relaxation of the social atmosphere, as well as to revolutionary technical changes and new, previously unimagined possibilities for development as a consequence of a fundamental

increase in the standard of living of broad sections of society, including tramps.

In the course of preparation of the book, the author used relevant literature published earlier, but above all, he collected and studied a number of authentic sources, the analysis of which provided him with the necessary body of knowledge. He was able to benefit from the rich heritage of previous generations of tramps, from various accounts published on the pages of tramping and other magazines, from various memoirs and recollections, but he also gained a considerable amount of information during informal debates, often held directly in the field, at campsites, and in tramp huts, cabins and pubs. In his work, he could also draw on his personal experience of tramping.

The present book is not a collection of problem studies but has a clear, pre-arranged structure, where individual chapters are devoted to important aspects of tramping. As a starting point, an overview is given of ethnological and possibly other research activities that, from an ethnographic point of view, led towards the knowledge and understanding of tramping, its history and everyday nature; this is accompanied by a survey of sources that provide the necessary knowledge about the object of research, as well as the methods of professional work. This is followed by a chapter on the very essence of Czech tramping, its motives and inspirations that led to tramping and gave it its distinctive character, on the tramp code of ethics, on various attributes of tramping, on tramping as a subculture, a way of association and a lifestyle. The next section describes briefly the history of tramping in the Czech lands and the individual stages of its development over the hundred years since its beginnings, with a particular emphasis on the specific relationship between tramping and power under the various political regimes that emerged in the Czech Republic during that time. The following chapters focus on the curriculum of a typical tramp and the tramp settlement as an elementary collective within the tramping community. The next section is then devoted to the diverse activities of tramps, especially those carried out in the countryside, where tramps traditionally wandered and where they still go today to camp and also to settle and build habitable dwellings. A special chapter describes the ways

of communication between tramps, focusing also on the forms of the rich social life of the tramps, with separate chapters devoted to their festivities and the role of tramping songs, music and singing as an integrating factor of the tramping subculture. The whole treatise then moves on to a final assessment of the current stage of evolution of tramping, i.e. the period of the last thirty years; this era appears to be particularly specific, markedly distinct from all the previous periods that tramping went through from its emergence over the following seven decades, until 1989 when the current stage began. The contemporary tramping period, which coincides with the current political establishment, reflects and responds to today's reality in a remarkable and peculiar way.

The book is not intended exclusively for tramps; the target audience is mainly the broad public, including people who have never been tramps and have never shared tramping practices, pastimes or ideals. The publication thus aims to contribute to strengthening the general awareness of the reality of Czech tramping.